

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

УДК 783:7.079(477),19/20”

DOI 10.32461/2226-2180.42.2022.270325

Цитування:

Антоненко О. М., Антоненко М. М. Духовна музика православної традиції в системі фестивалів академічної музики України на зламі ХХ–ХХІ століть. *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. пр. 2022. Вип. 42. С. 35–40.

Antonenko O., Antonenko M. (2022). Orthodox Church Music at Ukrainian Academic Music Festivals at the Turn of XX–XXI Centuries. *Mystetstvoznavchi zapysky*: zb. nauk. pr., 42, 35–40 [in Ukrainian].

Антоненко Олександр Миколайович,
кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри інструментального виконавства
та музичного мистецтва естради
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
<https://orcid.org/0000-0003-3480-8924>
antonenkoalexandr@ukr.net

Антоненко Маргарита Муратівна,
кандидат мистецтвознавства,
старша викладачка
кафедри теорії і методики музичної освіти
та хореографії Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
<https://orcid.org/0000-0003-2438-5657>
margo_megapolis@ukr.net

ДУХОВНА МУЗИКА ПРАВОСЛАВНОЇ ТРАДИЦІЇ В СИСТЕМІ ФЕСТИВАЛІВ
АКАДЕМІЧНОЇ МУЗИКИ УКРАЇНИ НА ЗЛАМІ ХХ – ХХІ СТОЛІТЬ

Мета роботи – розглянути духовну музику православної традиції як складову фестивалів академічної музики в Україні в кінці ХХ – на початку ХХІ століття. **Методологія дослідження:** використано історичний і культурологічний підходи, застосовано також системний метод – для характеристики музичних фестивалів у їх зв'язках з іншими компонентами культури; соціокультурний метод – при вивченні соціокультурних складових художнього феномену фестивалю. **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що вперше комплексно проаналізовано православну духовну музику як складову найбільш престижних музичних фестивалів України кінця ХХ – початку ХХІ століття. **Висновки.** Духовна хорова музика є важливою складовою фестивалів академічної музики в Україні на зламі ХХ – ХХІ століть. У межах програм фестивалів глядачі можуть відчувати музично-історичні діапазони та широкі стильові контрасти, тут органічно поєднані традиції та новаторство. Стверджено, що, окрім важливих соціальних функцій, презентації та популяризації духовної музики сучасних українських композиторів, фестивалі академічної музики відіграють важливу роль у відродженні та збереженні української культурної спадщини.

Ключові слова: фестиваль, православна духовна музика, музичне мистецтво України кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Antonenko Oleksandr, Ph.D. in Arts, Associate Professor, Department of Instrumental Performance and Music Art-Pop, Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University; Antonenko Margaryta, Ph.D. in Arts, Senior Lecturer, Department of Theory and Methods of Musical Education and Choreography, Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

Orthodox Church Music at Ukrainian Academic Music Festivals at the Turn of XX–XXI Centuries

The purpose of the article is to consider the Orthodox church music as a part of Ukrainian festivals of academic music at the end of the XXth – the beginning of the XXIst century. **Research methodology.** To achieve the goals of the research, the authors have used historical and cultural approaches. The systemic method has been used to characterise musical festivals in their relation to other components of culture. Sociocultural method enabled studying sociocultural components of the artistic phenomenon of the festival. **Scientific novelty of the research** lies in the first attempt to comprehensively analyse the Orthodox church music as a constituent of the most prestigious Ukrainian music festivals at the end of the XXth – the beginning of the XXIst century. **Conclusions.** Church music is an essential part at the end of the XXth – the beginning of the XXIst century. Ukrainian academic music festivals. During the festivals, the audience may feel music-historical singing range and wide stylistic

contrasts, in particular a combination of traditions and innovations. The authors state that academic music festivals not only perform important social functions, presentation and popularization of church music by contemporary Ukrainian composers, but also play an important role in revival and conservation of Ukrainian cultural heritage.

Key words: festivals, Orthodox church music, Ukrainian music art at the turn of XX–XXIth centuries.

Актуальність теми дослідження. Важливою віхою соціокультурного буття духовної музики православної традиції в Україні наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. є її інтеграція в музично-мистецьке життя. Однією з ознак виконавства академічних хорових колективів в Україні є поширене використання у концертних програмах творів духовної музики. Духовну музику широко використовують у сучасних системах виховання та освіти. Музичне виховання в загальноосвітніх та музичних школах, закладах середньої та вищої мистецької освіти багато в чому ґрунтується на традиціях культури українського народу, невід’ємною складовою якої є духовна хорова спадщина видатних композиторів: Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя, М. Леонтовича, К. Стеценка й багатьох ін. Актуальність дослідження зумовлена тим, що вагоме місце духовна музика православної традиції посіла в програмах фестивалів академічної музики й у цьому аспекті вона є малодослідженим явищем.

Аналіз досліджень і публікацій. Феномен музичного фестивалю знайшов відображення в працях сучасних вітчизняних науковців: О. Антоненка, К. Давидовського, С. Зуєва, Є. Федорова, М. Шведа. Православну духовну музику в системі музичних фестивалів України кінця ХХ – початку ХХІ ст. розглянуто в наукових працях Д. Болгарського, Л. Пархоменко, В. Рожка, О. Рожка, О. Ущипівської та ін.

Мета дослідження – розглянути духовну музику православної традиції як складову фестивалів академічної музики України кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Духовна музика в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. посідає важливе місце як у духовному, так і в мистецькому бутті українського суспільства й постає закономірним спадкоємцем багатвікових художніх традицій. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. вона стає інтегративною частиною багатьох престижних академічних фестивалів і конкурсів України: «Золотоверхий Київ», «Київ М’юзік Фест», «Музичні прем’єри сезону» (м. Київ), «Пасхальна асамблея» (м. Київ), «Передзвін» (м. Івано-Франківськ), «Кременецькі хорові вечори» (м. Тернопіль) та ін.

Фестиваль «Золотоверхий Київ» (1997–2009) заснований за ініціативи муніципального камерного хору «Київ» та його художнього керівника, лауреата Державної премії України ім. Т. Шевченка, народного артиста України М. Гобдича. У дійстві брали участь провідні хорові колективи України. Офіційні заходи проходили в Михайлівському Золотоверхому соборі, Трапезній церкві та Успенському соборі Києво-Печерської лаври, Колонному залі ім. М. Лисенка Національної філармонії України, Національному будинку органної та камерної музики. Метою фестивалю задекларовані розвиток та презентація досягнень хорової культури України, відновлення маловідомих сторінок української хорової музики, обмін досвідом тощо. Найбільш широко в програмах фестивалю представлена духовна хорова музика з огляду на традиції цього жанру в Україні.

У сформованій концепції фестивалю першочергове місце відведено презентації творчого доробку окремого композитора. Серед них – В. Степурко (1997), Ю. Алжнєв (1998), Л. Дичко (1999), Є. Станкович (2000), М. Березовський та В. Рунчак (2002), М. Дилецький та М. Скорик (2003), М. Вербицький та В. Зубицький (2004), М. Леонтович та Г. Гаврилець (2005), Я. Яциневич та В. Сильвестров (2006), А. Ведель та М. Шух (2007), С. Пекалицький та Р. Твардовський (2008), І. Домарацький, С. Дегтярьов та К. Стеценко (2009). Кожен із вказаних вище композиторів має у своєму доробку шедевральні зразки православної духовної музики, які з успіхом були виконані в межах фестивалю.

За словами директора фестивалю М. Гобдича, його передусім «приваблювала ідея створення історичної перспективи українських духовних шедеврів – від знаменитих розспівів Києво-Печерської лаври (XV–XVI ст.) до творів сучасних композиторів. Особливий акцент зроблено на музиці українського бароко, на виконанні творів Миколи Дилецького, Артемія Веделя, Максима Березовського та ін.» [6, 74].

Важливим напрямом роботи фестивалю «Золотоверхий Київ» стали концерти духовної хорової музики у виконанні відомих хорових колективів. Зупинимось лише на деяких з них. Відкриття другого за ліком фестивалю

запам'яталось концертом Національної заслуженої академічної капели «Думка», яка представила програму з духовних концертів Д. Бортнянського, П. Чеснокова, кантати С. Танєєва «Іоанн Дамаскін».

Серед подій III Всеукраїнського фестивалю «Золотоверхий Київ» виділимо виконання камерним хором «Київ» розшифровок давньоукраїнської монодії Київського розспіву XVI ст., які «були сприйняті публікою та фахівцями як епохальне художнє відкриття, що справило не менше враження, ніж прекрасно виконані “Києвом” духовні концерти М. Березовського, А. Веделя, О. Гречанінова...» [6, 74].

У межах IV Всеукраїнського фестивалю «Золотоверхий Київ» програми з духовних творів композиторів XVI–XVIII ст. презентували Академічний камерний хор «Хрещатик», Камерний хор «Таврійський благовіст» Кримської державної філармонії, Муніципальна академічна чоловіча хорова капела ім. Л. Ревуцького, Камерний хор «Воскресіння» (м. Рівне).

Непересічною мистецькою подією V фестивалю «Золотоверхий Київ» став композиторський конкурс «Духовні псалми». У межах заходу виконано та розглянуто майже 60 духовних творів сучасних українських композиторів. Гран-прі здобула Г. Гаврилець.

Серед резонансних заходів, що відбувалися на фестивалі в наступні роки, відзначимо традицію антифонного співу літургій та духовних хорових концертів в Успенському соборі та Трапезній церкві Києво-Печерської лаври. Л. Пархоменко зазначає, що вони «набули трансцендентних мистецьких подій “Золотоверхого Києва”, належали до надзвичайних зацікавлень публіки. <...> Динамічна драматургія інтонування музики ансамблем із чотирьох капел (разом із “Києвом” виступали Капела ім. Л. Ревуцького, “Павана” або “Кредо”), контрасти звучання їхніх різнотембрових палітр, надзвичайні просторово-акустичні ефекти, пов'язані з накладанням звучань хорів, натхненний діалог солістів та ансамблів помножили виразність сакрального слова й музики» [6, 76].

Фестиваль «Золотоверхий Київ» щороку відкривав незнайомі сторінки української духовної хорової культури та виконував важливу функцію популяризації вже відомих шедеврів української класичної і сучасної музики. У межах мистецького форуму відбувалися резонансні творчі заходи. За роки проведення фестивалю виконані повні літургії А. Веделя, М. Вербицького, О. Гречанінова,

М. Леонтовича, Я. Яциневича, Л. Дичко, О. Яковчука, М. Шука, Романа та Богдана Дроздів. Форум став поштовхом до активізації творчої діяльності хорових колективів та сучасних українських композиторів. За роки проведення фестивалю в його подіях взяли участь майже 50 хорових колективів з різних регіонів України та м. Києва.

Духовна хорова музика православної традиції є важливою складовою концертних програм Міжнародного фестивалю «Київ М'юзік Фест» – найбільш престижного та усталеного академічного музичного форуму країни. У перше десятиліття діяльності фестивалю в його програмах спостерігаємо домінування інструментального та симфонічного жанру. Духовна музика звучала лише епізодично в межах хорових концертів.

Достатньо широко духовна музика представлена в програмах міжнародних фестивалів «Київ М'юзік Фест», починаючи з 2000 р., значним поштовхом чого стали творчі заходи на честь 2000-ліття Різдва Христового, 950-річчя заснування Києво-Печерської лаври, 1020-річчя Хрещення Київської Русі, 900-ліття Михайлівського Золотоверхого монастиря.

У православних храмах та концертних залах столиці традиційно відбуваються концерти духовної музики з красномовними назвами: «Хорові антифони», «Православна дзвонарна музика з глибини віків до сьогодення», «Велике свято духовної хорової музики», «Духовна хорова музика сучасних українських композиторів», «Духовна музика: від класики до сучасності», «Духовна музика М. Лисенка та К. Стеценка – пам'яті українських класиків», «Українська духовна музика», «Духовна хорова музика», «Сучасна духовна музика України», «Духовна музика XVII–XVIII століття», «Нехай прийде царство твоє», «Духовні обрії», «Псалми і молитви», «Душе моя...», «Пробудження», «Блаженний той, хто вірує», «Господи, почуй же мій голос», «Від середньовіччя – до сучасності», «Духовна музика сучасної України», «Молитва душі», «Українські духовні концерти», «Озвучені строфи», «Українська сучасна духовна музика», «Вірую» та ін.

Щороку в концертних заходах фестивалю «Київ М'юзік Фест» відбуваються прем'єрні виконання творів на канонічні православні тексти сучасних українських композиторів. Загалом за історію проведення фестивалю виконані духовні хорові твори І. Алексійчук, В. Волонтира, Г. Гаврилець, І. Гайдєнка, В. Гайдука, С. Горюновича, В. Губи, М. Дацка, Л. Донник, Л. Дичко, Т. Євони, Т. Іваницької,

Ю. Іщенко, К. Карпенко, Г. Ковальової, О. Козаренка, Ю. Корженко, М. Кречка, О. Лис, В. Мартинюк, Є. Марчук, В. Мужчиля, І. Небесного, С. Острової, В. Павенського, В. Пасічника, О. Похило, Б. Працюк, В. Реви, О. Рудянського, В. Рунчака, Б. Сегіна, В. Сильвестрова, Б. Синчалова, М. Степаненка, В. Стеценка, В. Степурка, О. Таганова, В. Тиможинського, К. Троценко, Д. Туптала, С. Турнеєва, Т. Хмельницької, О. Чистої, Л. Шукайло, А. Шука, М. Шука, О. Щетинського, Т. Яшвілі. Поруч із сучасною українською духовною музикою традиційно звучать у межах фестивалю твори О. Архангельського, Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя, О. Гречанінова, С. Дегтярьова, М. Дилецького, І. Домарацького, Г. Левицького, К. Стеценка, М. Леонтовича, П. Чеснокова, С. Трубачова, О. Кастальського та ін.

У межах фестивалю «Київ М'юзік Фест» відбулися світові прем'єри «Літургії Миру» архієпископа Іонафана Єлєцьких (у 2003 р.), літургії С. Пекалицького (у 2008 р.), середньовічної літургії св. Іоанна Златоустого із Перемишльського ірмологіону середини XVII ст. (у 2010 р.), літургії св. Іоанна Златоустого В. Степурка (у 2011 р.), хорової симфонії на канонічні тексти «Світлі піснеспіви» В. Польової (у 2014 р.), хорових концертів С. Дегтярьова: «Благо єсть сповідатися Господеві», «Не ревнуй лукавнующим», «Терпя потерпіх Господа» та С. Пекалицького – «Дух Твой благий» (у 2008 р.). Відзначимо також виконання літургій Л. Дичко (у 1990 та 1993 р.), А. Веделя (у 2002 р.), К. Стеценка (у 2002 р.), І. Домарацького (у 2014 р.), Є. Станковича (у 2017 р.), О. Козаренка (у 2018 р.), І. Небесного (у 2018 р.).

У контексті нашого дослідження не можна оминати увагою Міжнародну Пасхальну асамблею, яку з 2009 р. проводить Національна музична академія України ім. П. Чайковського і яка присвячена головному святу Православної Церкви – Світлому Христову Воскресінню. Щорічно асамблея збирає професійні, навчальні, церковні, дитячі хорові колективи з різних регіонів України. Серед хорових колективів з-за кордону відзначимо участь в асамблеї в різні роки чоловічого хору «Святий Єфрем» (м. Будапешт, Угорщина), зведеного хору духовенства Варшавсько-Бельської єпархії (Польща), камерного хору «Scola cantorum» (м. Осло, Норвегія), камерного хору «Cantate Domino» (м. Каунас, Литва), хору храму на честь Собору всіх Білоруських Святих

(м. Мінськ, Білорусь), жіночого хору «Cantabile» (м. Кишинів, Молдова), чоловічого ансамблю «Урмулі» (м. Тбілісі, Грузія).

Концертні заходи фестивалю проходили в Національній музичній академії України ім. П. Чайковського, Національній опері України, Київському національному університеті ім. Т. Шевченка, Національному музеї мистецтв ім. Богдана й Варвари Ханенків, Центрі художньої та технічної творчості «Печерськ», Софії Київській, Михайлівському Золотоверхому соборі, Успенському соборі та Трапезному храмі Києво-Печерської лаври, Свято-Введенському чоловічому монастирі, Спасо-Преображенському соборі, Патріаршому соборі Воскресіння Христового.

Незважаючи на те, що вже з 2010 р. заснована як суто хорова, асамблея стає поліжанровим музичним проектом, канонічна православна музика донині залишається її важливою складовою. Про це свідчать виконання «Літургій»: П. Чайковського у 2010 р., Є. Станковича у 2017 р., Я. Яциневича у 2017 р., С. Рахманінова у 2013 та 2018 рр.; концертні програми чоловічого хору «Святий Єфрем» з Угорщини, який спеціалізується на стародавній візантійській музиці, та ін. події.

Нині в межах Міжнародної Пасхальної асамблеї, яка з 2014 р. проходить під гаслом «Духовність єднає Україну», звучить музика різних епох, стилів та жанрів, успішно розвиваються «Музичні діалоги» України з різними країнами світу, у межах яких виступають артисти із США, Німеччини, Швейцарії, Італії, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Ізраїлю, Угорщини, Грузії, Литви та ін. країн.

Але все ж таки поряд з оперними та балетними виставами, концертами ансамблів пісні й танцю, симфонічних, народних та духових оркестрів, капел бандуристів, солістів-інструменталістів, вокалістів основу творчих заходів асамблеї становлять концерти духовної хорової музики. Наприклад, у 2017 р. за участі професійних, студентських, дитячих, церковних хорових колективів з різних регіонів України в межах асамблеї відбулися концерти духовної хорової музики з красномовними назвами: «Великодній хоровий вернісаж», «Великодній концерт», «Великодні піснеспіви», «Піснеспіви Великодня», «Діти – Великодню», «Візантійсько-українські монодії», «Прийдіте воспоим, людіе», «Духовність єднає Україну», «Воскресіння Твоє, Христе Спасе». Серед творчих заходів Міжнародної Пасхальної асамблеї 2018 р.

відбулося 20 концертів хорової музики, у яких взяли участь 25 хорових колективів.

Поряд із літургійною (суто богослужбова) доволі широко в цих концертах представлена паралітургійна (наближена до богослужбової) православна музика, передусім духовні хорові концерти Д. Бортнянського, М. Березовського, М. Дилецького, М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка й ін. композиторів.

Представлена у творчих заходах Міжнародної Пасхальної асамблеї й позалітургійна (позабогослужбова) духовна музика. Для прикладу: у 2011 р. виконана псалмодія «Монологи віків» для мішаного хору й соло інструментів В. Степура; до 30-річчя Чорнобильської трагедії у 2016 р. Симфонічно-хорова поема «Чорнобильська літургія» архієпископа Іонафана Єлецьких – В. Рубана.

На думку О. Рожка «Щорічна Міжнародна Пасхальна асамблея – це унікальний за своїм змістом і масштабом культурно-мистецький захід, спрямований на популяризацію класичної і сучасної музики, хорового й інструментального музичного виконавства, з метою збереження і збагачення духовності в суспільстві як основи громадянського миру і злагоди» [7, 200].

У світлі розвитку та популяризації духовної музики сучасних українських композиторів окремо слід зупинитися на подіях міжнародного фестивалю «Музичні прем'єри сезону», який із 1989 р. щорічно проводить Національна спілка композиторів України. У межах фестивалю відомі хорові колективи виконали літургії українських композиторів: Л. Дичко – «Літургія №1» (10 квітня 2010 р. у Трапезній палаті Києво-Печерської лаври Галицький муніципальний хор) і «Літургія №2» (3 квітня 2011 р. у Михайлівському Золотоверхому соборі Муніципальний камерний хор «Хрещатик»), В. Степура – «Літургія святого Іоана Златоустого» (27 травня 2012 р. у Храмі Святого Василя Великий Муніципальний камерний хор «Київ»), Т. Яшвілі – «Божественна Літургія для жіночих голосів» (24 травня 2015 р. у Трапезному храмі Києво-Печерської Свято-Успенської лаври вокальний ансамбль «Покров»). У різні роки презентовані богослужбові твори В. Сильвестрова («Отче наш», «Богородице Діво», «Херувимська», «Многая літа», «Царю Небесний», «Алілуя», «Святий Боже»), Б. Фільц («Царю Небесний», «Богородице Діво, радуйся»), В. Степура («Отче наш», «Нехай воскресне Бог», «Вірую»), Михайла Шведа («Псалом № 136»), В. Гайдука («Царю Небесний»), М. Дацка («Ангел сповістив»), Ю. Корженко

(«Достойно есть»), Є. Льонка («Мала ектенія»), Т. Іваницької («Достойно есть»), М. Степаненка («Отче наш»), І. Тилика («Херувимська»), В. Сіренка («Достойно есть», «Отче наш»), С. Леонтьєва («Отче наш», «Ангел вопіяше»), А. Стука («Царю Небесний»), О. Козаренка («Взбранной Воеводе»), В. Павенського («Слава Отцю і Сину»), «Многоліття») та ін.

Достатньо широко в програмах фестивалю представлена паралітургійна музика сучасних українських композиторів. У межах XXI Міжнародного фестивалю «Музичні прем'єри сезону» 9 квітня 2011 р. відбувся концерт сучасної духовної хорової музики. У виконанні хору Національної радіокомпанії України ім. П. Майбороди прозвучали духовні концерти на канонічні тексти М. Волинського, Г. Гаврилець, В. Гайдука, М. Дацка, Л. Донник, О. Ільницької, С. Острової, М. Степаненка. Відзначимо також виконання в різні роки творів В. Польової (хорова симфонія «Світлі піснеспіви»), Є. Станковича («Господи, Владико наш»), В. Рунчака («Оспівуючи Різдво Господнє»), В. Губи («З глибин я взиваю до Тебе»).

Традиційно в межах міжнародного фестивалю «Музичні прем'єри сезону» поряд із сучасними композиціями звучать духовні хорові концерти композиторів-класиків. Для прикладу, у Колонній залі ім. М. Лисенка Національної філармонії України відбувся концерт з нагоди 20-річчя від дня заснування Камерного хору «Київ» та 50-річчя від дня народження його керівника М. Гобдича, у виконанні якого прозвучали духовні концерти А. Веделя («К Тебе, Господи, воззову»), С. Дегтярьова («Пособивий, Господи, кроткому Давиду»), І. Домарацького («О тебе, отче Романе»), Є. Станковича («Господи, Владико наш»), літургійна музика В. Сильвестрова («Отче наш», «Богородице Діво», «Херувимська», «Алілуя»), позалітургійний твір В. Степура («Господи, Боже наш» для скрипки соло та хору).

Творча діяльність муніципального академічного камерного хору «Київ» є надзвичайно важливою в контексті презентації раніше не відомих творів українських композиторів, знайдених у кийських рукописах та відредагованих О. Шуміліною. У межах фестивалю «Музичні прем'єри сезону» колектив у різні роки виконав не відомі до початку XXI ст. партесні концерти І. Домарацького («Избавленіє послав Господь», «О тебе, отче Романе» та ін.), Г. Левицького («Праздник радостен возсія», «Звізда явися еси всесвітлая» та ін.). У концерті хорової музики 23 червня 2017 р. Камерний хор «Київ», окрім

іншого, виконав реконструйовані О. Шумліною хоріві концерти М. Березовського («Прийдіте і видіте діла Божія», «Не імами інія помощи») та М. Дилецького («Всяк земнородний да возиграється», «Богоотец убо Давид», «Радуйся, живоносний Кресте», «Прийдіте, послідеє цілованіє», «Кое разлученіє, о братіє»).

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше комплексно проаналізовано православну духовну музику як складову найбільш престижних музичних фестивалів України кінця ХХ – початку ХХІ століття.

Висновки. У досліджуваній історичний період православна духовна музика, з одного боку, відіграє важливу роль у духовному житті найбільш масової релігійної течії країни, будучи невід'ємною складовою богослужіння православної церкви, а з іншого – є важливою частиною мистецького життя, фестивалів академічної музики зокрема. У межах їхніх програм глядачі можуть відчувати музично-історичні діапазони та широкі стильові контрасти, тут органічно поєднані традиції і новаторство. У виконанні відомих хорових колективів звучать найкращі зразки літургійної, паралітургійної та позалітургійної православної музики від середньовіччя до сучасності.

Фестивалі академічної музики стали не тільки актуальною формою дозвілля, а й найбільш поширеною формою презентації та популяризації духовної музики сучасних українських композиторів. Діяльність аналізованих академічних музичних фестивалів є також важливою в контексті презентації раніше не відомих сторінок української духовної музики (творчість І. Домарацького, Г. Левицького, середньовічна літургія св. Іоанна Златоустого із Перемишльського ірмологіону середини ХVІІ ст., твори з Київської колекції партесних рукописів та ін.). Відтак, окрім важливих соціальних функцій, світські фестивалі відіграють важливу роль у контексті збереження і популяризації унікальної культурної спадщини українського народу.

Література

1. Антоненко М. М. Православна духовна музика в системі української культури кінця ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... канд. мистецтвозн.: 26.00.01 / Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Київ, 2020. 211 с.

2. Гарькава І. О. Християнські ідеї та образи в українській музичній культурі кінця ХХ – початку ХХІ ст.: дис. ... канд. мистецтвозн.: 26.00.01 / Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2019. 192 с.

3. Зосім О. Л. Богослужбова музика у сучасному музичному просторі України: літургійний аспект. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури* : зб. наук. пр. Київ : Міленіум, 2011. Вип. 26. С. 297–304.

4. Зуєв С. П. Сучасний культурний простір та семіотика музичного фестивалю (на матеріалах Харкова) : дис. ... канд. мистецтвозн.: 17.00.01 / Харківська держ. академія культури. Харків, 2007. 207 с.

5. Личкова В. А. Сакральні горизонти української культури: архетипи – хронотопи – сигнатури. *Художня культура. Актуальні проблеми*. Київ, 2010. Вип. 7. С. 187–194.

6. Пархоменко Л. Фестивальні форми інтеграції хорового руху України (за здобутками «Золотоверхого Києва»). *Студії мистецтвознавчі*. Київ : ІМФЕ НАН України, 2008. № 4 (24). С. 71–77.

7. Рожок О. В. Принципи сучасного арт-менеджменту у проведенні заходів ІХ Міжнародної пасхальної асамблеї 2017. *Київське музикознавство*. Київ, 2018. Випуск 57. С. 189–201.

8. Харитон І. М. Тенденції розвитку української православної співацької традиції в умовах сучасності. *Нова педагогічна думка*. Рівне : Принт Хауз, 2014. № 1. С. 163–166.

References

1. Antonenko, M. M. (2020). Orthodox spiritual music in the system of Ukrainian culture of the late XX – early XXI century. Dissertation of the candidate of sciences. Kyiv [in Ukrainian].

2. Garkava, I. O. (2019). Christian ideas and images in the Ukrainian musical. Dissertation of the candidate of sciences. Kyiv [in Ukrainian].

3. Zosim, O. L. (2011). Liturgical music in the modern musical space of Ukraine: liturgical aspect. Topical problems of history, theory and practice of artistic culture. Kyiv: Milenium, XXVI, 297–304 [in Ukrainian].

4. Zuev, S. P. (2007). The modern cultural space and the semiotics of the music festival (on material of Kharkov). Dissertation of the candidate of sciences. Kharkiv [in Ukrainian].

5. Lychkovakh, V. A. (2010). Sacral horizons of Ukrainian culture: archetypes – chronotopes – signatures. *Khudozhnya kultura. Aktualni problemy*, 7, 187–194 [in Ukrainian].

6. Parkhomenko, L. (2008). Festival forms of integration of the choral movement of Ukraine (according to the achievements of «Zolotoverhyi Kyiv»). *Studiyi mistecztvoznachchi*. Kyiv: IMFE NAN Ukrayiny, 4 (24), 71–77 [in Ukrainian].

7. Rozhok, O. V. (2018). Principles of modern art management in the events of the IX International Easter Assembly 2017. *Kiyivske muzikoznavstvo*. Kyiv, 57, 189–201 [in Ukrainian].

8. Haryton, I. M. (2014). Trends in the development of the Ukrainian Orthodox singing tradition in modern conditions. *New Pedagogical Thought*. Rivne, 163–166 [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 05.10.2022
Отримано після доопрацювання 07.11.2022
Прийнято до друку 14.11.2022*